

Kurkistus tilastollisesti oppivien koneiden eläintarhaan

Studia Varjomafia 4, Terrakoti

Aaro Salosensaari aaro.salosensaari@utu.fi. CC-BY-SA 4.0, paitsi
fair use.

- 1 Eläintarhan portti
- 2 Ensimmäinen eläin: Logistinen regressio
- 3 Toinen eläin: Yksinkertainen neuroverkko
- 4 Kuinka eläimet selviytyvät luonnossa (MNIST-numeroiden luokittelussa)

Mikä on tilastollisesti oppiva kone?

Tilastollisesti oppiva kone on ... ?

Eräs epätarkasti yksinkertaistettu määritelmä:

Tilastollinen koneoppimisalgoritmi

Algoritmi, joka oppii aineistosta ("data") antamaan vastauksia jotka todennäköisesti (= tilastollisesti keskimäärin) ovat oikein.

Tilastollisesti oppiva kone on ... ?

Eräs epätarkasti yksinkertaistettu määritelmä:

Tilastollinen koneoppimisalgoritmi

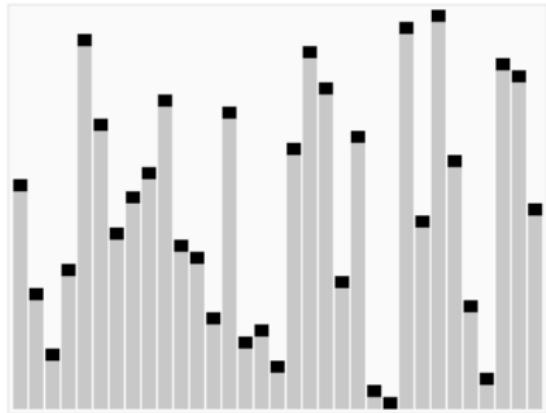
Algoritmi, joka oppii aineistosta ("data") antamaan vastauksia jotka todennäköisesti (= tilastollisesti keskimäärin) ovat oikein.

Seuraava kysymys: Mitä tarkoittaa oppiminen?

Algoritmi joka ei opi

```
algorithm quicksort(A, lo, hi) is
    if lo < hi then
        p := partition(A, lo, hi)
        quicksort(A, lo, p - 1)
        quicksort(A, p + 1, hi)

algorithm partition(A, lo, hi) is
    pivot := A[hi]
    i := lo
    for j := lo to hi do
        if A[j] < pivot then
            swap A[i] with A[j]
            i := i + 1
    swap A[i] with A[hi]
    return i
```


Quicksort-algoritmi järjestää lukuja askel askeleelta, ja antaa todistettavasti oikean ratkaisun jokaiselle lukujonolle.

Kuvalähde: Wikipedia
User: RolandH CC-BY-SA 3.0 [1]

Algoritmit jotka oppivat

Algoritmi (ihmisen koodaama ohjelmakoodi) ei ratkaise ongelmaa itsessään (vrt. edel. kalvon quicksort).

Algoritmit jotka oppivat

Algoritmi (ihmisen koodaama ohjelmakoodi) ei ratkaise ongelmaa itsessään (vrt. edel. kalvon quicksort).

Sen sijaan ns. oppiva algoritmi koostuu usein oikeastaan kahdesta osasta:

Algoritmit jotka oppivat

Algoritmi (ihmisen koodaama ohjelmakoodi) ei ratkaise ongelmaa itsessään (vrt. edel. kalvon quicksort).

Sen sijaan ns. oppiva algoritmi koostuu usein oikeastaan kahdesta osasta:

- ① Malli (jossa on parametreja).
- ② Algoritmi, joka kertoo kuinka valitaan eli **opitaan** parametrit joilla malli antaa (tilastollisesti keskimäärin) ratkaisuja johonkin tiettyyn ongelmaan.

Algoritmit jotka oppivat

Algoritmi (ihmisen koodaama ohjelmakoodi) ei ratkaise ongelmaa itsessään (vrt. edel. kalvon quicksort).

Sen sijaan ns. oppiva algoritmi koostuu usein oikeastaan kahdesta osasta:

- ① Malli (jossa on parametreja).
- ② Algoritmi, joka kertoo kuinka valitaan eli **opitaan** parametrit joilla malli antaa (tilastollisesti keskimäärin) ratkaisuja johonkin tiettyyn ongelmaan.

vs.

Mitä tarkoittaa malli?

Parametrit?

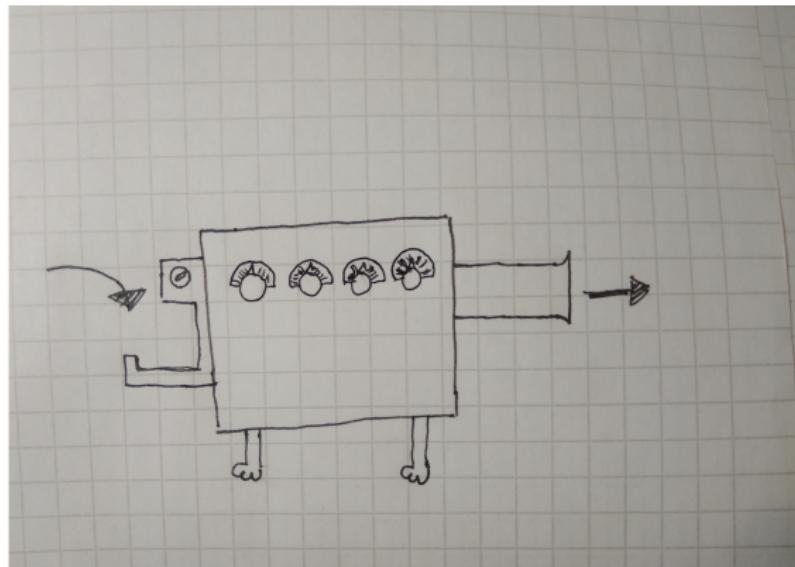
Apua!?

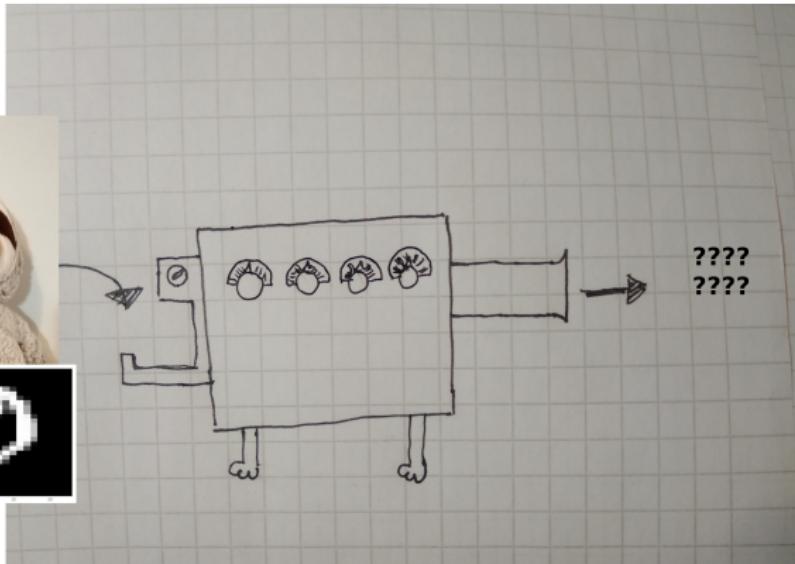
Mitä tarkoittaa malli?

Parametrit?

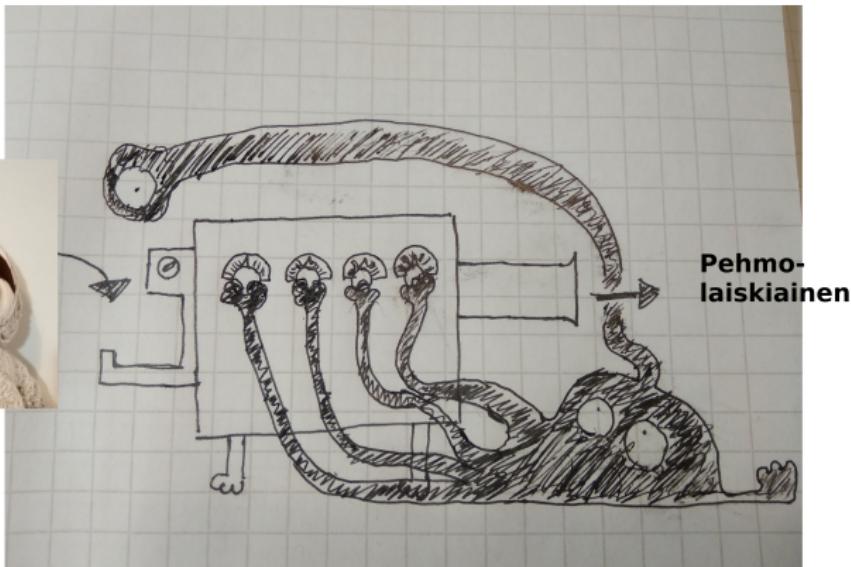
Apua!?

Mallit ovat yleisiä

Mitä tarkoittaa parametrien oppiminen: optimointialgoritmi

Mitä tarkoittaa "tilastollisesti keskimäärin oikea vastaus"?

Tähän on tarkka matemaattinen vastaus → ei sillä väliä.

Mitä tarkoittaa "tilastollisesti keskimäärin oikea vastaus"?

Tähän on tarkka matemaattinen vastaus → ei sillä väliä.

Eräs käytännöllinen esimerkki:

- 1 Valitaan sääntö jolla mitata virheellisen vastauksen virheellisyyttä numerolla.

Mitä tarkoittaa "tilastollisesti keskimäärin oikea vastaus"?

Tähän on tarkka matemaattinen vastaus → ei sillä väliä.

Eräs käytännöllinen esimerkki:

- ① Valitaan sääntö jolla mitata virheellisen vastauksen virheellisyyttä numerolla.
- ② Jätetään sivuun osa datasta jota ei käytetty oppimiseen.
(Testijoukko.)

Mitä tarkoittaa "tilastollisesti keskimäärin oikea vastaus"?

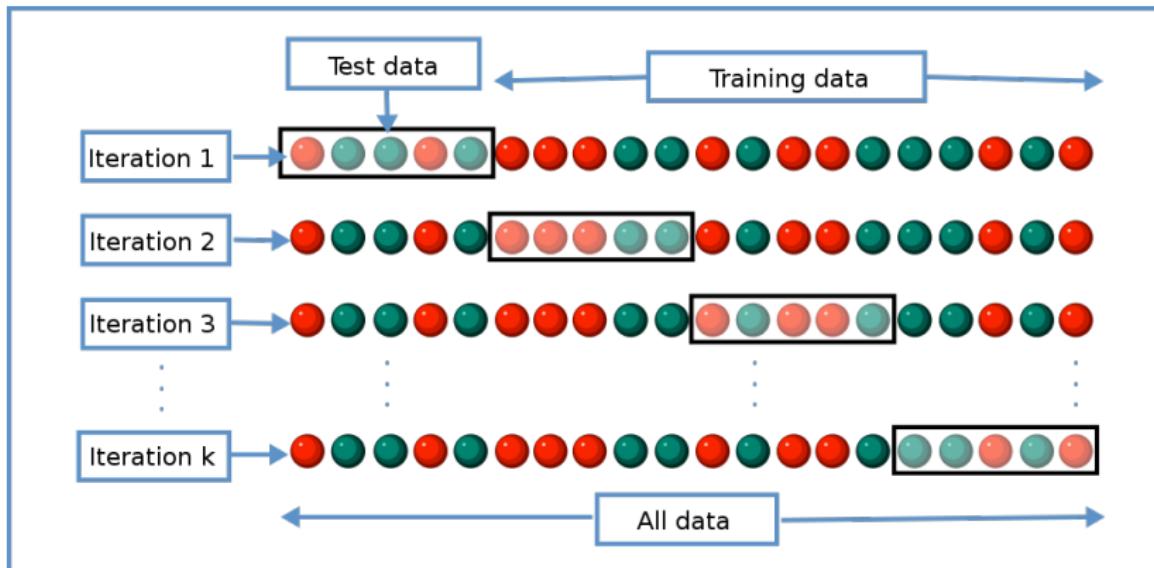
Tähän on tarkka matemaattinen vastaus → ei sillä väliä.

Eräs käytännöllinen esimerkki:

- ① Valitaan sääntö jolla mitata virheellisen vastauksen virheellisyyttä numerolla.
- ② Jätetään sivuun osa datasta jota ei käytetty oppimiseen.
(Testijoukko.)
- ③ Mitataan opetetun koneen vastausten virhe testijoukossa.

Tilastollisesti keskimäärin oikea vastaus: Ristiinvaliointi

Pätkitään data palasiin monta kertaa ja mitataan virhe monta kertaa!

Tiivistelmä johdannosta:

Tilastollisesti oppiva kone:

Tiivistelmä johdannosta:

Tilastollisesti oppiva kone:

- ① Algoritmi joka ei opи (esimerkki quicksort): olemme kirjoittaneet sen niin etт se antaa taatusti oikeita vastauksia.
- ② Algoritmi joka oppii (esimerkiksi tm esitelm:) emme osaa / jaksa kirjoittaa algoritmia joka antaisi taatusti oikeita vastauksia. Sen sijaan valitsemme yleisen mallin, jonka parametrit voimme stt (opettaa) niin etт se antaa keskimarin oikeita vastauksia
- ③ Keskimarin oikean vastauksen arvointi:

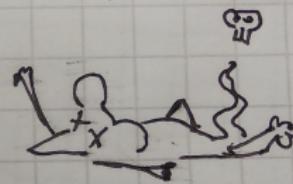
- 1 Eläintarhan portti
- 2 Ensimmäinen eläin: Logistinen regressio
- 3 Toinen eläin: Yksinkertainen neuroverkko
- 4 Kuinka eläimet selviytyvät luonnossa (MNIST-numeroiden luokittelussa)

Eläinosion idea

MALLI

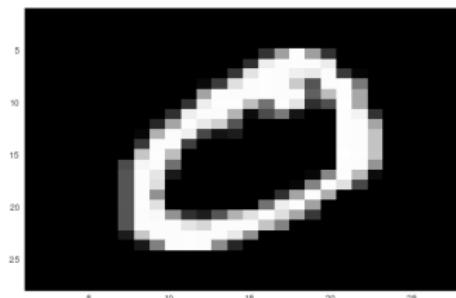
SEN TUOTOS

Mistä eläinosiossa ei puhuta

Eläinosion esimerkkidata: MNIST

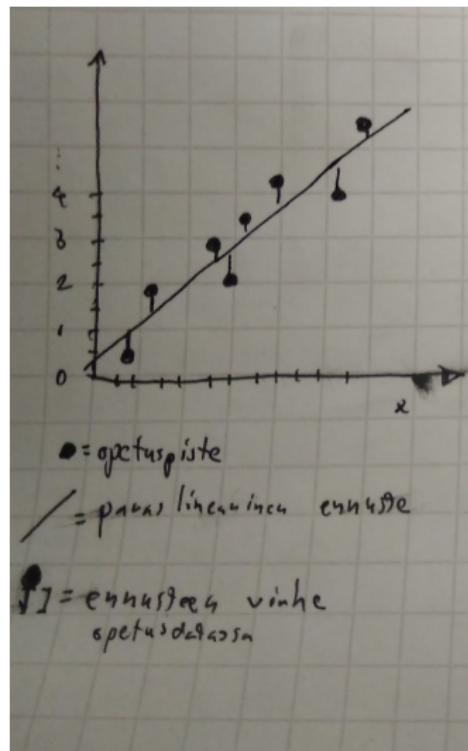

60000 käsinkirjoitettua numeroa jotka käsitelty kivasti.

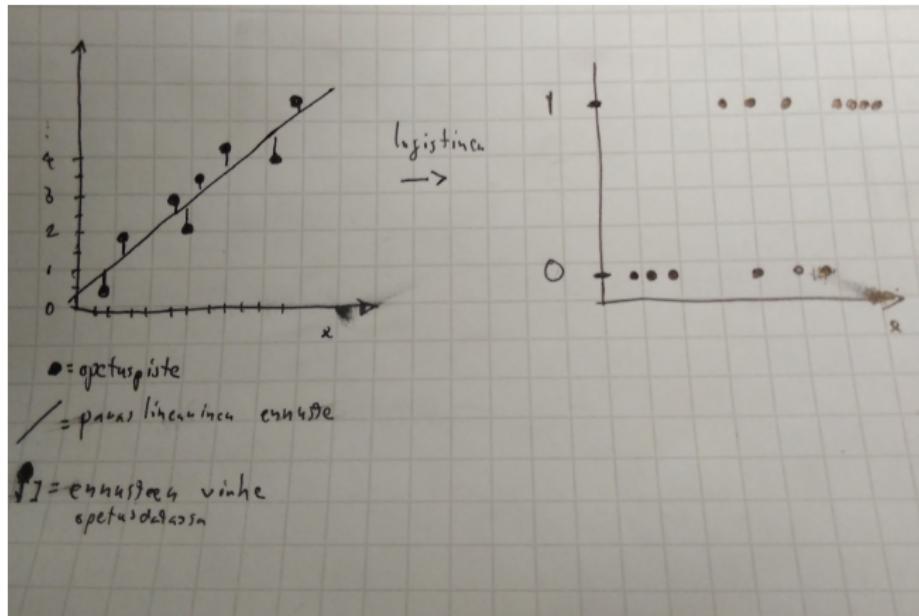
Logistinen regressio: Visuaalinen johdanto

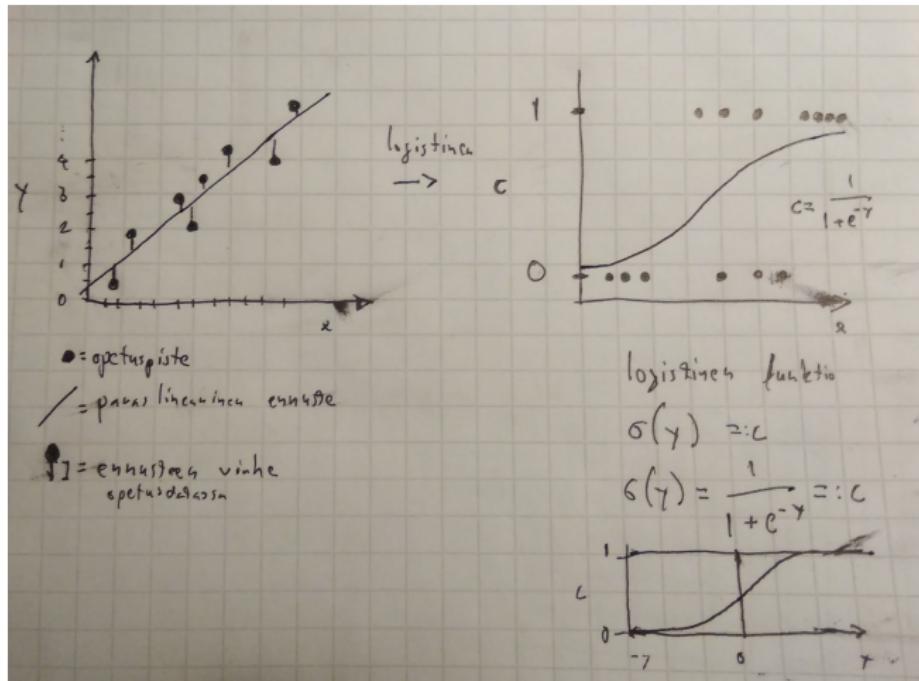
Lineaarin regressio yhdellä kuvalla

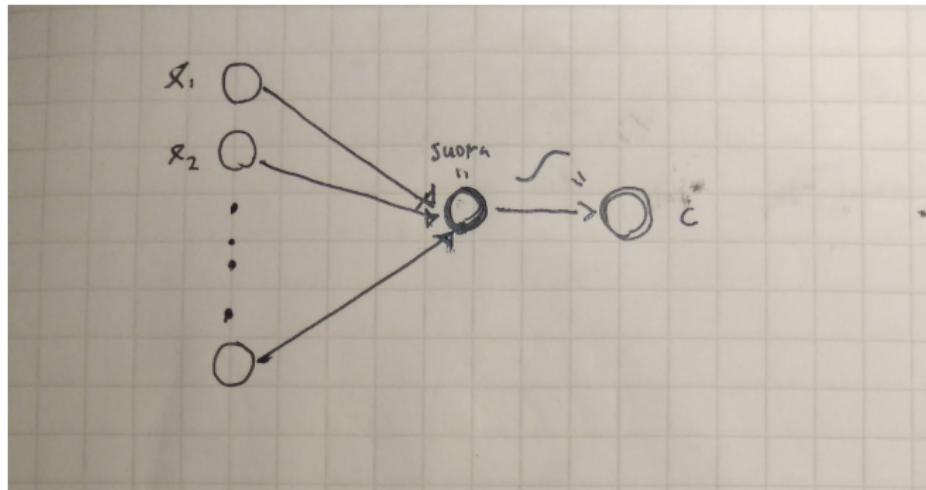
Logistinen regressio kahdella kuvalla: 1

Logistinen regressio kahdella kuvalla: 2

Huijasin: Kolmas kuva

- 1 Eläintarhan portti
- 2 Ensimmäinen eläin: Logistinen regressio
- 3 Toinen eläin: Yksinkertainen neuroverkko
- 4 Kuinka eläimet selviytyvät luonnossa (MNIST-numeroiden luokittelussa)

Neuroverkot **hyvin** ytimekkäästi

Pari sanaa neuroverkoista ja oikeista hermosoluista

- Ihmisten, nisäkkäiden, muiden **hermoverkot**: yksittäiset hermosolut ovat monimutkaisia koneita.

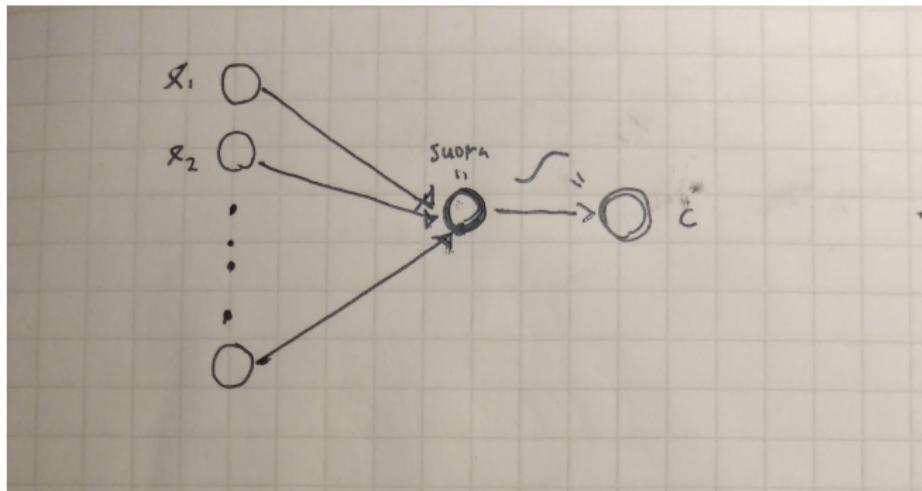
Pari sanaa neuroverkoista ja oikeista hermosoluista

- Ihmisten, nisäkkäiden, muiden **hermoverkot**: yksittäiset hermosolut ovat monimutkaisia koneita.
- Koneoppimisen neuroverkot: koostuvat hyvin yksinkertaisista "neuroneista", muutama matemaattinen operaatio.

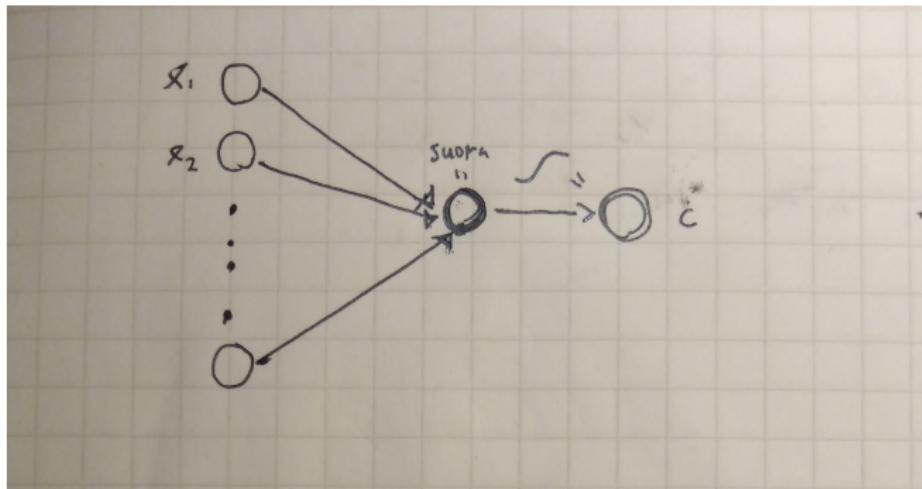
Pari sanaa neuroverkoista ja oikeista hermosoluista

- Ihmisten, nisäkkäiden, muiden **hermoverkot**: yksittäiset hermosolut ovat monimutkaisia koneita.
- Koneoppimisen neuroverkot: koostuvat hyvin yksinkertaisista "neuroneista", muutama matemaattinen operaatio.
- Yhteisyys: Yksinkertaiset palaset voivat tehdä monimutkaista laskentaa kun ne verkotetaan oikein.

Yksinkertaisin neuroverkko

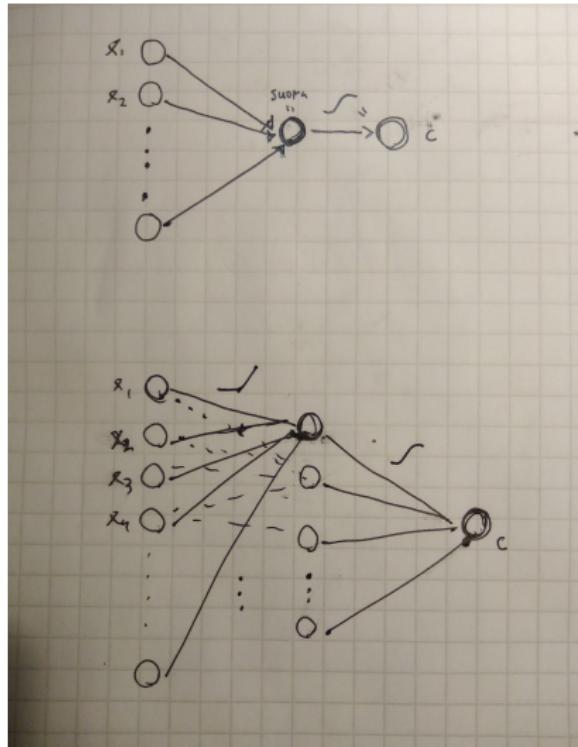

Yksinkertaisin neuroverkko

Logistinen regressio on neuroverkko! (Perceptron.)

Hieman monimutkaisempi neuroverkko (MLP)

- 1 Eläintarhan portti
- 2 Ensimmäinen eläin: Logistinen regressio
- 3 Toinen eläin: Yksinkertainen neuroverkko
- 4 Kuinka eläimet selviytyvät luonnossa (MNIST-numeroiden luokittelussa)

Miltä eläimemme näyttää Julia-kielellä

```
79 for i in 1:5
80     Xtmp = X[:, folds[i][1]]
81     Ytmp = Y[:, folds[i][1]]
82     tX = X[:, folds[i][2]]
83     tY = Y[:, folds[i][2]]
84     dataset = repeated((Xtmp, Ytmp), 80)
85
86     # logistinen regressio-eläin
87     m_logres = Chain(
88         Dense(28^2, 10),
89         softmax
90     )
91
92     loss_logres(x, y) = crossentropy(m_logres(x),y)
93
94     accuracy_logres(x,y) = mean(onecold(m_logres(x)) .== one
95
96     evalcb_logres = () -> @show(loss_logres(Xtmp, Ytmp))
97
98     opt_logres = Descent(0.5)
99
100    Flux.train!((x, y) -> loss(x,y,m_logres),
101                params(m_logres),
102                dataset,
103                opt_logres,
104                cb = throttle(evalcb_logres, 10)
105            )
```

```
for i in 1:5
    i=1
    Xtmp = X[:, getobs(folds,i)[1]]
    Ytmp = Y[:, getobs(folds,i)[1]]
    tX = X[:, getobs(folds,i)[2]]
    tY = Y[:, getobs(folds,i)[2]]
    dataset = repeated((Xtmp, Ytmp), 80)

    # eläin:
    m_mlp = Chain(
        Dense(28^2, 32, relu),
        Dense(32, 10),
        softmax
    )
    # eläin päättyy

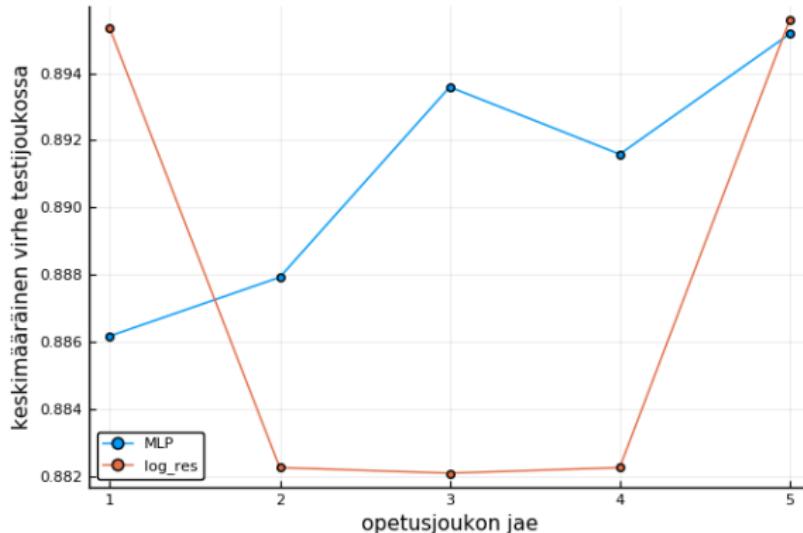
    loss_mlp(x, y) = crossentropy(m_mlp(x),y)

    accuracy_mlp(x,y) = mean(onecold(m_mlp(x)) .== onecold(y))

    evalcb_mlp = () -> @show(loss_mlp(Xtmp, Ytmp))
    opt = ADAM()

    Flux.train!(loss_mlp, params(m_mlp), dataset, opt, cb = t
    accuracy_mlp(tX, tY)
```

Kuinka eläimemme suoriutuvat numeroiden luokittelussa

Miltä näyttää MLP-eläimen luokittelukyky


```
julia> tY_true[:, 1]
10-element Flux.OneHotVector:
 0
 0
 0
 0
 0
 0
 0
 1
 0
 0
```

```
julia> m_mlp(tX_true[:,1])
10-element Array{Float32,1}:
 0.0006360026
 5.829799e-5
 0.0005085462
 0.004486961
 0.0012833853
 0.000531616
 0.00016474871
 0.9821462
 0.0019820372
 0.008262223
```

Miltä näyttää MLP-eläimen luokittelukyky

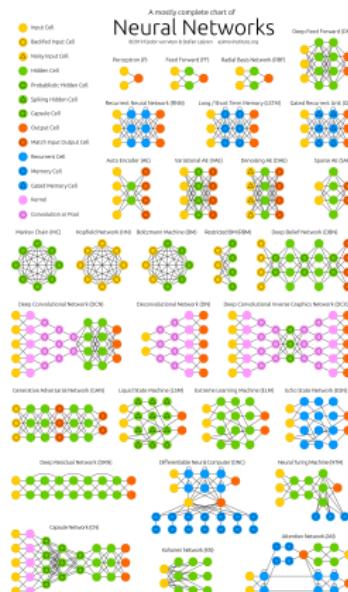


```
julia> tY_true[:, 1]
10-element Flux.OneHotVector:
 0
 0
 0
 0
 0
 0
 0
 1
 0
 0
```

```
julia> m_mlp(tX_true[:,1])
10-element Array{Float32,1}:
 0.0006360026
 5.829799e-5
 0.0005085462
 0.004486961
 0.0012833853
 0.000531616
 0.00016474871
 0.9821462
 0.0019820372
 0.008262223
```

```
julia> accuracy_mlp(tX_true[:,1], tY_true[:,1])
1.0
```

Lopuksi: Neuroverkkoarkkitehtuureja

Arkkitehtuureja on valtavasti ja kaikki tekevät erilaisia asioita hyvin, joskus. Lähde: Fjodor Van Veen, [3]

Viitteitä, linkkejä ja kirjallisuutta

[1]

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Sorting_quicksort_anim.gif

[2]

https://en.wikipedia.org/wiki/File:K-fold_cross_validation_EN.svg

[3] <https://www.asimovinstitute.org/neural-network-zoo/>

Tekoälyn perusteet (Elements of AI)-verkkokurssi:

<https://www.elementsofai.com/fi/>

- Tietääkseni keskimäärin pätevä johdanto joka on kirjoitettu ns tavalliselle kansalaiselle, mutta prof. Roosilla on vahvoja mielipiteitä siitä mikä on tulevaisuudessa mahdollista.

Richard McElreath, 2018, Statistical Rethinking.

<https://xcelab.net/rm/statistical-rethinking/>.

- Antropologin kirjoittama johdanto moderniin tilastotieteeseen, myös sen vaikeisiin osiin, joka kattaa paljon kaikenlaista paitsi neuroverkkoja (mutta antaa pohjan niiden ymmärtämiseen).

Viitteitä, linkkejä ja kirjallisuutta (2)

Michael Nielsen, 2015, Neural Networks and Deep Learning.
<http://neuralnetworksanddeeplearning.com/>

- Vapaasti luettava internet-kirja neuroverkkojen perusteista.

Efron Hastie, 2016, Computer Age Statistical Inference.
<https://web.stanford.edu/~hastie/CASI/>

- Kattava oppikirja tilastollisista menetelmistä hieman edistyneemmille, jossa menetelmät selitetään ja käsitteilyjärjestys seuraa historiallista kehitystä tilastotieteestä nykyikaiseen koneoppimiseen.

Goodfellow, Bengio, Courville. 2016. Deep learning
<http://www.deeplearningbook.org/>

- Syvien neuroverkkojen perusoppikirja edistyneille. Viime vuosien kehitystä tosin ei mukana.